

10. Sınıf Felsefe Dersi 2. Ünite Felsefe İle Düşünme Özeti

Felsefede üzerinde düşünölmeye değör temel sorunlar, çözümlüne yönelik girişimlerce tümöyle cevaplanması beklenemeyecek bir yapıya sahiptir. Çağdaş felsefenin kimi problemlerinin İlk Çağ'a uzanan bir geçmişı olması bunun kanıtıdır. Filozoflar, her defasında yeni cevaplar oluşturarak sorunlara yönelik bilgiyi genişletir. Bu temel sorunlara yönelik açıklama ve karşı eleştiriler, argümanların gücüne bağlıdır.

Bir düşünce ya da bir görüş temellendirilmedikçe, ayrıntılı olarak irdelenmedikçe felsefi sayılamaz. Felsefi temellendirme, öne sürölen fikirlerin yol ve yönteminin doğru seçilmesi, tutarlı bir şekilde gerekçelendirilerek güçlü argümanlara dönöştürölmesi işlemidir. Argümanların gerekçelendirilebilmesi için akıl yürütme ilke ve yöntemleri kullanılır. Görüş ve argümanların doğru ifade edilmesinin koşulu dilin doğru kullanılmasıdır. Dil, hem düşöncenin doğru kurgulanması hem de oluşturulan fikrin doğru ifade edilmesine eşlik eder.

Felsefenin dayandığı düşünme ve akıl yürütmenin bazı temel kavramları vardır. Bunlardan **akıl yürütme**, en genel anlamıyla doğru kabul edilen yargılara dayanarak onlardan yeni yargılar çıkarma işlemidir. **Görüş**; insanın olay, varlık veya ortaya atılan düşöncelere dair bir anlayış geliştirmesi olarak tanımlanabilir. Doğru veya yanlış bir yargı bildiren cümlelere **önerme** denir. Önerme, sadece yargı bildiren cümlelerden oluşur. Dolayısıyla her cümle önerme olamaz. "Kalem mavidir." cümlesi yargı bildirdiği için aynı zamanda önermedir. İstek, emir, soru ve ünlem yapısında kurulan cümleler ise önerme değildir. Bir başka kavram olan **argüman**, onu destekleyen kanıtlara dayalı olarak çıkarımda bulunmak ve yeni bir yargıya ulaşmaktır. Sonuç önermesine destek olan önerme veya önermelere **öncöl** adı verilir. Öncüllerden sonuca varma işlemine **argümantasyon** denir. **Tümdengelim (Dedüksiyon)**, tümel bir önermeden tümeli veya tümelden tikel bir önermeyi çıkaran akıl yürütme biçimidir. Tümdengelim, öncüller doğru olarak kabul edildiğinde sonucun zorunlu olarak çıktığı tek akıl yürütme biçimidir. **Tümevarım (Endüksiyon)**, tek tek olay ve olgulardan genel yasalara veya tikel önermeden hareketle tümel önermeye doğru giden akıl yürütme biçimidir. **Analoji (Benzeşim)**, iki farklı nesne veya önerme arasındaki benzerliklere dayanarak çıkarım yapma işlemidir. **Tutarlılık**, argümanın ya da argümanı oluşturan önermelerin kendi içinde veya birbiriyle olan uygunluğudur. **Çelişiklik**, özneleri ve yüklemeleri aynı olmasına rağmen nitelik ve nicelik bakımından farklı yapıda iki önermenin birbiriyle aynı anda tutarlı olmamasına denir. **Gerçek** olan, bilinçten ve düşönceden bağımsız olarak var olan her şey diye tanımlanır. Kişinin onu düşünmemesi ya da zihninde ona dair herhangi bir tasarımı barındırmaması onun yok olduğu anlamına gelmez; o vardır, gerçektir. **Gerçeklik** ise tek tek gerçek olanların ortak bir kavram altında toplanması neticesinde onun zihindeki varlığıdır. **Doğruluk**, iki anlamı olan bir kavramdır: olgusal (içerikli) ve formel (biçimsel) doğrulama. Olgusal doğrulama; bir yargının, önermenin gerçeklikle yani yöneldiği nesne ile uyuşmasıdır. Doğruluğun diğör bir anlamı olan formel doğrulama ise düşöncenin kendi içinde çelişmemesi, tutarlı olması hâlidir. Buna biçimsel doğruluk da denir. **Temellendirme** ise düşöncenin ya da görüşün dayanaklarını göstermek ya da gerekçelerini ortaya koymaktır.

Düşünce kavramlarla anlam kazanır ve insan, dil ile diğör insanlara düşöncelerini aktarır. **Dil**, hem düşünmeye yarayan hem de düşönceleri başkalarına iletme için gerekli olan sembolik bir dizgedir. Dil ile ifade edilen düşünce, zihindeki hâliyle diğör kavramların birer göstergesi olan somut hâliyle görünür. Filozoflar, argümanlarını ortaya koyarken mantığa dikkat eder ve dili doğru kullanmaya özen gösterir. Dil ile ifade ettiğdi düşönceler, içinde barındırdığı mantıksal tutarsızlık ve anlam bozuklukları yüzünden kolayca çürütölebilir.

Felsefenin temelinde yer alan soru sormak; bilme, anlama, bulma, merak giderme, bir ihtiyacı karşılama vb. isteklerin karşılanması için yapılan bilgi edinme eylemidir. Sorular, insanı cevap arayışına yönlendirir; bulunan cevaplar da yeni soruları üretir. Felsefe sorusu, kavrama yönelik "problematik" düşünme biçimlerinden biridir. Felsefe soruları çoğunlukla varlık, bilgi ve değör gibi alanlara aittir. Yöneldiği konunun ayrıntılarına inmeyi sağlayan tiptedir. Ayrıca felsefe soruları, farklı zamanlarda tekrarlansa da hiç eskimez ve cevapları sürekli çoğalır. Felsefi sorularla başlayan felsefi bir görüşü ve argümanı sorgularken hem içerik hem de akıl yürütme açısından sağlam bilgi ve görölere, doğru öncüllere ve geçerli akıl yürütme biçimlerine dayanmak zorunluluğu unutulmamalıdır.